

Klara Toth Glemba Pokrajinska vlada AP Vojvodine, Novi Sad
-Sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj**JEZIK KAO SREDSTVO IDENTIFIKACIJE S POSEBNIM
OSVRTOM NA MAĐARE U VOJVODINI¹**

Apstrakt: Jezik kao sredstvo identifikacije jedna je od moćnijih osnova razlikovanja ljudi, a samim tim i naroda, pa prema tome i vojvođanskih Mađara. Slobodnom upotrebom maternjeg jezika narodi održavaju sopstvenu kulturu, aktivno ovladavaju kulturom drugih nacija, ali istovremeno nastavljaju da se koriste bogatstvom vlastite kulturne baštine, što u našem slučaju predstavlja uslov za očuvanje nacionalnog identiteta. U jezički šarolikoj državi međutim slobodna upotreba jezika, kako u međusobnim odnosima tako i na javnim mestima, u javnom informisanju, u obrazovanju na maternjem jeziku, mora biti pravno regulisana. Tako, ona dobija na značaju - ne samo kao individualno nego i kao kolektivno pravo, čije je korišćenje jedan od bitnih faktora za očuvanje povezanosti članova jedne jezičke grupe i očuvanje njihovog identiteta. Vojvođanski Mađari su pretežno dvojezična zajednica. To znači da pored svog, mahom govore i većinski jezik – srpski. Uticaj jednog jezika na drugi je neminovan što rezultira pojavom tzv. vojvođanskog mađarskog jezika, koji se donekle razlikuje od jezika u matičnoj zemlji.

Ključne reči: jezik, identitet, Mađari, nacionalne manjine, pravna regulativa

---

¹Ovaj rad je nastao na osnovu poglavlja posvećenom jezičkom identitetu doktorske disertacije autora Klara Toth Glemba (2010) *Identitet vojvođanskih Mađara i kulturna politika 1945-2001*, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Beograd (str :48-62)

Uvod

Jezik (govor i pismo) je odigrao veoma važnu, moglo bi se reći ključnu ulogu, u istoriji čovečanstva. Tokom istorije neki jezici su nastajali, potom nestajali, javljali su se novi, ali značaj jezika kao osnove za prenošenje kulturnog nasleđa i kao sredstva komunikacije bio je i ostao nemerljiv.² Čovek nije dovršeno biće: on je uvek na putu do punoće svoga bića. Nema drugog načina, osim komunikacije, da sebe upotpuni, nego da stupi u dodir sa drugim čovekom, koristeći pri tom jezik kao sredstvo komunikacije i sporazumevanja. Svaka komunikacija odvija se u okviru složenog procesa - tvrdi Branimir Stojković - koji podrazumeva potvrđivanje sebe i priznavanje drugog, ali i priznavanje sebe od strane drugih (Stojković 2002:61). Mada postoje i drugi načini za sporazumevanje (gestikulacija, mimika) ipak se jezik najčešće koristi kao sredstvo sporazumevanja, potvrđivanja i komunikacije.³ Ranko Bugarski za polaznu kategoriju sa kojom se jezik mora dovesti u vezu, uzima etničku grupu⁴, kao skupinu ljudi koji poseduju predanje o zajedničkom poreklu, zajedničku istoriju i imaju neke elemente zajedničke kulture i solidarnosti. (Bugarski 1986:161).

---

²„Jezik se može analizirati kao sredstvo komunikacije koje omogućava da trenutni sagovornici razumeju jedni druge. Međutim, taj jezik ima funkciju transmisije, naročito svojim grafičkim vidom, grafijom (latinica, ćirilica, kineski ideogram) Kao sažeti izraz kolektivnog pamćenja neke istorijske grupe jezik omogućava opstanak „bazične ličnosti“ zajednice svima koji taj jezik koriste kao maternji – odnosno, sistema značenja koji određenoj grupi živih omogućuje da osete srodnost sa svojim mrtvim precima. U prvom slučaju, reč je o sinhronijskom otkrivanju odnosa među jedinkama, u drugom, o dijahnonijskom otkrivanju odnosa među generacijama. Međutim, to uvek ostaje jedan isti jezik.“(Debre 2000: 12)

³Dejvid Kristal u svom delu *Smrt jezika* (2003) navodi da je registar iz 1974.godine dao prvi pregled svih jezika sveta i nabrojao 5 687 jezika. Studija K.F. I F.M. Vougelin, objavljena 1977.godine navodi 4 500 živih jezika. Trinaesto izdanje *Etnologa* (1996) pominje 6 300 jezika, u indeksu *Atlasa jezika sveta* navedeno je 6 796 jezika - što bi značilo da na svetu ima oko 6 000 jezika (str.14-15)

⁴Nešto širu i često poreklom mešovitu etničku zajednicu sličnih karakteristika ali većeg stepena organizovanosti obično naziva narodom (Bugarski,1986:161)

O povezanosti jezika i identiteta govori i Jovan Komšić u svom radu *Manjine i tranzicija* (Komšić 2002:25) i poziva se na Zagorku Golubović, po kojoj je jezik gramatika društvenog života i posrednik između individua i kulture, budući da izražava iskustvo i saznanje svih ljudi.

Iz svega ovoga proizilazi da je jezik sredstvo identifikacije i moćna osnova razlikovanja. Pomoću jezika narodi održavaju sopstvenu kulturu, aktivno ovladavaju kulturom drugih nacija, ali istovremeno nastavljaju da se koriste bogatstvom vlastite kulturne baštine. Želeći da potakne čitaoca na razmišljanje – povodom jednog svog članka *Engleski kao svetski jezik*- retrospektivni prikaz okolnosti zahvaljujući kojima je engleski jezik uspeo da se raširi čitavim svetom Dejvid Kristal upozorava na opasnost intezivnog širenja engleskog jezika što će neminovono dovesti do intelektualne katastrofe u istoriji ovog sveta (Kristal 2003:7).⁵ Sava Babić je uočio vezu između jezika i običaja, što je veoma dragoceno za izučavanje jednog naroda. Naime, u zabeleženim pesmama, vidljiv je (uočljiv) prethrišćanski odnosno paganski period istorije Mađara (Babić 1996:25). Sve ovo potvrđuje da bez očuvanja sopstvenog jezika, bez jezičkog identiteta, nema ni uslova za očuvanje nacionalnog identiteta.⁶

---

⁵Mnogo suroviji primer, poznat kao "Humboldtov papagaj" zbio se u Južnoj Americi. Krajem 18. veka nemački prirodnjak Aleksandar fon Humbolt (Alexander von Humboldt) je tragao za izvorom reke Orinoko. Kao gost jednog amazonskog plemena, koje je živelo u prašumama današnje Venecuele, Humbolt je dobio na poklon papagaja. Papagaj je 'izgovarao' reči koje su se razlikovale od jezika kojim je govorilo pleme čiji je Humbolt bio gost. Ovo pleme je naime ne samo pobedilo u ratu sa susednim plemenom, nego je i potpuno istrebilo svoje neprijatelje, a u ratnom plenu se našla i ova ptica. Papagaj je dakle bio jedino živo biće koje je govorilo jezikom istrebljenog plemena. Zabeleživši 'reči' koje je čuo od papagaja, Humbolt je na taj način spasio od potpunog zaborava fragmente jezika, pa i kulture, nestalog plemena Ature. <http://hawkdog.net/wordpress/archives/60>

⁶U svom delu *Mađarska civilizacija* navodi Arnolda Ipojia, koji je sistematizujući svoja istraživanja ukazao na etimološke činioce na osnovu kojih se mogu prikazati verovanja Mađara - tako npr. reč „táltos“ (taltoš) bi označavala šamana ili vrača. Šaman se mogao samo roditi... kada poraste traži sebi konja... koji se kao i šaman rada kao šamanski konj...kad se sastave njih dvojica... njima ništa ne može sablja... (Babić 1996:25). Danas u narodnim

Večita dilema: nacionalne manjine ili Mađari

Vojvodina je nacionalno veoma šarolika. U njoj žive pripadnici oko dvadesetšest različitih naroda, nacionalnih manjina i etničkih grupa. S obzirom na to da Mađari u Vojvodini, čiji identitet je predmet ovoga rada, po zakonodavnom sistemu Republike Srbije imaju status manjine u Vojvodini, smatrali smo potrebnim bliže odrediti pojam nacionalne manjine, navesti poteškoće koje proizilaze iz pokušaja definicije pojma i nedoumice koje nastaju prilikom njegovog bližeg određivanja. Pokušaje pojmovnog određenja nalazimo u sferi prava i politike, doduše dosta oskudne pa čak i nedorečene.

Prihvatanje termina „nacionalna manjina” jedino je aktuelno u situaciji koja je predmet ovog rada: prilikom određivanja identiteta, kako ih drugi doživljavaju, a ne kako oni sami sebe nazivaju. Do danas nije pronađen termin kojim bi se oni označili, a koji bi zadovoljili njihove kriterijume, u pogledu sopstvene identifikacije i osećaja zadovoljenosti (sigurnosti). Prilikom izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti, ovdašnji (vojvođanski) Mađari nikada neupotrebljavaju izraz “pripadnik nacionalne manjine”. Isključivo se koristi pojam “Mađar”.⁷

Do izbegavanje pojma nacionalna manjina dolazi verovatno iz razloga, što već samo određivanje pojma nacionalne manjine sugerise inferiornost kako po broju tako i u pravima. Strah od reči manjina, koja je po svemu sudeći prisutna u pojmovnom određivanju sebe, Ardžun Apaduraj objašnjava strahom manjina od etničkog nasilja protiv brojčano malih grupa, jer se politička i vojna slabost manjina obično

---

pričama, ostao je trag samo šamanskome konju i on se naziva „táltos ló“ (taltoš lo/šamanski konj) i ima natprirodnu moć kojom pomaže svome jahaču.

⁷ Posle Trijanonskog ugovora (4-VI-1920.g) pomeranjem granica i pripajanja delova MađarskeKraljevini SHS Mađari su postal manjinski narod. (Rokai, Đere, Pal, Kasaš 2002: 542-546). To je izraz, to je pojam koji se ne voli. Ne voli se zato, što implicite ukazuje na brojčanu inferiornost. I ne samo na brojčanu.Niti jedna od društvenih organizacija koje okupljaju Mađare i predstavljaju ih, u svom nazivu nekoristi izraz “nacionaln amanjina”. Ne postoje “KUD mađarske nacionalne manjine” i sl. nego – **Mađarsko** KUD, **Mađarski** nacionalnisavet i pored toga što je zvanični naziv istog: *Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine*, **Mađarska** čitaonica, Festival **mađarske** pesme....

podrazumevaju (Apaduraj 2008:58). Međutim, radi lakšeg snalaženja i tumačenja teme u vezi manjinskih naroda, prihvatamo definiciju da je nacionalna manjina, u stvari, grupa stanovništva u nekoj državi koja se u nacionalnom, etničkom, jezičkom pogledu razlikuje od većine naroda te zemlje, a po ovim obeležjima pripada narodu koji ima sopstvenu državu ili uživa negde (makar) teritorijalnu autonomiju. Manjine se mogu dalje deliti, čak i među sobom, što je tema jednog sledećeg istraživanja.

Upotreba pojma „nacionalna manjina” nije omiljena ni u naučnim ni u političkim krugovima kod vojvođanskih Mađara. On im govori da je za njih bolje da budu manjina umesto ono što jesu - Mađari. Taj pojam je paternalistički u smislu jezičko-ekspresivnog paternalizma (Prnjat 2008:255) odnosno konverzionog paternalizma (Prnjat 2012:397). Pojam „nacionalna manjina” se kod vojvođanskih Mađara koristi jedino prilikom tumačenja zakona, odnosno prilikom donošenja predloga o zakonima koji se tiču manjina na ovim prostorima.

Za međusobno sporazumevanje, za komunikaciju između nacionalnih anjina najčešće se koristi srpski jezik. Vojvodina nije samo u celini posmatrano nacionalno mešovita sredina. Nacionalno mešovite sredine su i skoro sve opštine kao i skoro sva naseljena mesta. Šarolikost nacija, vera, kultura i jezika zahtevala je (a i danas zahteva) toleranciju, uvažavanje i poštovanje nacionalnih posebnosti i stalnu međusobnu komunikaciju (pomoću jezika) pripadnika različitih naroda i nacionalnosti.

Razmišljanja o maternjem jeziku i dvojezičnosti

Ako pod izrazom *maternji jezik* smatramo jezik sa kojim se identifikujemo kao izvorni govornik, neminovno sledi, da je maternji jezik osnova, temelj na kome će biti izgrađeno znanje svakog drugog – stranog jezika. Vojvođanski Mađari, na svom maternjem (mađarskom) jeziku savladavaju jezik većine (srpski), kao jezik sredine u kojoj žive, jezik na koji su istorijski i geografski upućeni, odnosno jezik na kojem će se većina budućih poslova, ili svakodnevnice odvijati. Do problema dolazi kada se kod učenja stranog jezika (engleskog, nemačkog) kao osnova koristi nematernji, u slučaju vojvođanskih Mađara, srpski jezik.

Već trostruko prevođenje, sa stranog jezika na srpski, pa potom sa srpskog na mađarski, stvara dovoljne teškoće i problem a često i zaostajanje u učenju stranog jezika u odnosu na one koji strani jezik uče na maternjem jeziku, što kasnije može izazvati osećaj inferiornosti i gubitak motivacije za dalje učenje. Sa druge strane, bilingvistička jezička situacija vojvođanskih Mađara, ako se prevaziđu problemi u početku savladavanja stranog jezika, može kasnije predstavljati prednost u učenju nekog trećeg, četvrtog... stranog jezika.

Teško je definisati pojam dvojezičnosti (bilingvizma). Kriterijumi na osnovu kojih se definiše ovaj pojam menjaju se s obzirom na to iz koje naučne oblasti je istraživač koji objašnjava pojam odnosno šta je po istraživaču bitno za nastanak dvojezičnosti.⁸ Autor rada pod pojmom dvojezičnosti podrazumeva podjednaku svakidašnju upotrebu oba jezika – u ovom slučaju maternji jezik i srpski, kao jezik većine. Iskustva pokazuju da govorne veštine savladavane na maternjem jeziku pozitivno utiče na savladavanje govornih veština drugog jezika.

Vojvođanski Mađari su pretežno dvojezična zajednica Pored svog, mahom govore i većinski jezik – srpski. Pošto je reč o kontaktu indoevropskog i neindoevropskog jezika sticanje mađarsko-srpske dvojezičnosti iziskuje ozbiljno zalaganje pojedinca ali i obrazovnih institucija (Mikeš, Juhas, Baliž 1997:16) radi pružanja što boljih uslova za savladavanje maternjeg, mađarskog jezika ali i ne malo zalaganje istih za bolje savladavanje jezika većine. (Ne)savlađivanjem jezika većine, u našem slučaju srpskog jezika, i iz toga proizilazećim problemima (stagnacija i izolacija manjine na intelektualnom nivou (Stojković 2002:46) ćemo se pozabaviti drugom prilikom⁹, jer iz dosadašnjih iskustava možemo zaključiti da se i na tom polju nailazi na teškoće.

---

⁸ Opširnije: Skutnabb-Kangas (1984), http://www.tove-skutnabb-kangas.org/pdf/Key_concepts_in_bilingual_education_Tove_Skutnabb_Kangas_and_Teresa_L_McCarty.pdf

⁹ Stojković u svom delu *Identitet i komunikacija* primećuje "...Ada... sredina je kulturno gledano dominantno mađarska....kada se, međutim, nađu u sredini koja nema takve kulturno-lingvističke odlike, Mađari iz Ade imaju probleme tipične za izolovanu manjinu."(2002:45)

Istovremeno možemo primetiti pojavu višejezičnosti u sredinama gde žive pripadnici više nacionalnosti, gde se spontano savladavaju jezici pripadnika drugih nacionalnosti, odnosno etničkih grupa što dovodi do boljeg sporazumevanja, svakodnevnog komuniciranja i upoznavanja.¹⁰

Višejezično okruženje u Vojvodini utiče na poznavanje maternjeg jezika kao i na sticanje dvojezičnosti ili višejezičnosti (Göncz 1999:21). To se najviše primećuje u kvalitetu znanja jezika, koji je promenljiv, pa čak i različit u odnosu na ono znanje koje se stiče u jednojezičnom okruženju. Uticaj jednog jezika na drugi¹¹ je neminovn u višejezičnom okruženju, učestalost upotrebe reči preuzete iz drugog jezika zavisi od situacija u kojoj se govornik nalazi, od njegove školske spreme, od kvaliteta znanja svog maternjeg jezika, od pola, od sagovornika itd.(ibid:20).

Naravno, uticaj jednog jezika na drugi ima pozitivnu i negativnu stranu. Pozitivna strana se ogleda u boljem savlađivanju oba jezika a samim tim i upoznavanju sa situacijama u kojima se koja reč koristi, a negativna strana je u velikoj opasnosti po čistotu jezika (svejedno da li se radi o maternjem jeziku ili o drugom jeziku; jeziku većine). Mnogi se autori slažu da je uloga porodice primarna u savlađavanju maternjeg jezika, pa shodno tome D. Kristal navodi, analizirajući radove posvećene ugroženim jezicima, Meri Džej Norisovu tvrdnju da brojni faktori utiču na vitalnost nekog jezika; prvi i najvažniji jeste veličina populacije kojoj

---

¹⁰Kao što je to slučaj u Belom Blatu (Erzsébetlak) mesto nadomak Zrenjanina u Srednjem Banatu, gde svi stanovnici sela govore srpski, mađarski, slovački pa čak i bugarski. Druga situacija je uočljiva u opštini Ada, gde su Srbi u manjini i veoma dobro razumeju i govore mađarski jezik. Branimir Stojković (2002)u svom delu *Identitet i komunikacija* navodi da je u toj opštini zajednički jezik mađarski te ga u svakodnevnom komuniciranju koriste i lokalni Srbi, koji su ga sa lakoćom savladali.(str.44)

¹¹napr vojvodanski Mađari za reč "sok" koriste dva izraza: sok što je nastalo automatskim preuzimanjem i usvajanjem srpske reči ali i "szörp", što zaista na mađarskom znači sok.

Na isti način koriste se i reči „ smena“ (váltás); “rampa“ (sorompó); “ taksa” (okmánybélyeg); “hajde” (gyerünk-ide), “bolovanje (bolovány-betegszabadság) itd.

je neki jezik maternji jezik, jer jezik ima veće šanse da preživi ako se veći broj govornika njime koristi (Kristal 2003:26), što znači da jezik treba i mora radi svog daljeg opstanka, da izađe iz okvira porodice i da se raširi na svim poljima društvenog života.

Lajoš Genc kada govori o dvojezičnosti tvrdi da je dvojezična ona osoba koja poznaje oba jezika svoje heterogene društvene zajednice, i da te jezike zna da upotrebljava u određenim situacijama. (Göncz 1999:24). Nije dvojezična ona osoba koja u svojoj homogenoj zajednici govori i jedan svetski jezik jer ne raspolaže dvojezičnom komunikacijskom kompetencijom unutar zajednice. Pored dvojezičnosti pojedinca Genc navodi još i dvojezičnost zajednice u kojoj svaki član te zajednice govori ista dva jezika (ibid).

Na očuvanje mađarskog kao maternjeg jezika, pored zakonske regulative o upotrebi manjinskog jezika utiču mnogi faktori, kao što su: društveni, ekonomski, politički i kulturni. Ipak, primarnu ulogu u savladavanju maternjeg jezika igra porodica gde deca stiču i razvijaju svoj maternji jezik. Poznato je da u Vojvodini ima mnogo mešovitih brakova tako da deca mogu u ranom detinjstvu naučiti jezike svojih roditelja i uspešno komunicirati na njima.

Postoje mnoga istraživanja na temu dvojezičnosti a ovde bi istakli rezultate do kojih je došla Edit Andrić prilikom istraživanja razvoja maternjeg jezika i dvojezičnosti u predškolskom uzrastu deteta.¹² Ona smatra da dvojezičnost nastaje u dva slučaja: spontano (prirodno) - u slučaju mešovitih brakova, deca prirodnim putem savladavaju jezičke veštine jezika svojih roditelja a kasnije i pod uticajem sredine podjednako kvalitetno koriste oba jezika; i institucionalno (nekada se upotrebljava pojam *veštački*) – preko obrazovnog sistema u kojem postoji mogućnost savladavanja drugog jezika već u predškolskim ustanovama ali planski se odvija samo od osnovne škole (Andrić 2004:

---

¹² Uloga predškolskih ustanova je nesumnjivo velika, međutim nije uvek jedina i primarna. Praksa u savladavanju jezika kako maternjeg tako i jezika većine pokazuje da ako neko dete iz nekog razloga ne stigne da pohađa predškolsku ustanovu na svom maternjem jeziku, a naučeni jezik iz porodice ne može vežbati i van nje, to se još može nadoknaditi u nižim razredima osnovne škole, dok u višim razredima malo teže.

250-252) sa manje ili više uspeha. Iskustva -pokazuju da dvojezičnost može nastati i unutar porodice koja nije mešovita, ali raspolaze takvom jezičkom kulturom da prepoznaje bogatstvo poznavanja više jezika. I izvesnoj meri na znanje jezika utiču i masovne medije – pre svega Tv i radio, ali to iziskuje jedno drugo istraživanje.

Pravna regulativa upotrebe maternjeg jezika¹³

Imajući u vidu značaj maternjeg jezika i važnost slobode upotrebe maternjeg jezika u životu svakog pojedinca, kao i u javnom životu zajednice, neophodno je da se upotreba manjinskog jezika zakonski reguliše. Sloboda upotrebe maternjeg jezika predstavlja vrlo složen problem kako sa teorijskog tako i sa praktičnog aspekta. Pitanje upotrebe a time i pravnog regulisanja upotrebe jezika ne bi se postavljalo u jezički homogenim društvima, međutim takva društva su uvek bila retka, a u naše vreme ih praktično nema (Krivokapić 2004:19). Pravo na upotrebu maternjeg jezika nije samo individualno, ono je i kolektivno pravo. Slobodna upotreba maternjeg jezika u međusobnim komuniciranjima kako na manifestacijama, u javnom informisanju, talp o mogućnosti sticanja obrazovanja na maternjem jeziku i dr., služi očuvanju povezanosti članova jezičke grupe, čime joj se omogućava da opstane kao takva i da zadrži svoj identitet.

Upotreba jezika nacionalnih manjina je čvrsto povezana sa zakonskim regulativama. Značajan doprinos na ovu temu dala je Katinka Beretka prilikom prezentovanja vizije i strategije uslova korišćenja mađarskog jezika, kao jezika koji je u službenoj upotrebi na teritoriji 28 lokalnih samouprava u Srbiji a samim tim i Vojvodini, kao i nastojanja Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manje u periodu od 2010-2014 g. radi pronalaženja rešenja u oblasti službene upotrebe jezika i poboljšanja uslova korišćenja istih (Beretka 2015: 133-147).

---

¹³Opširnije: Klara Toth Glemba (2014) Zakonodavni sistem u funkciji očuvanja identiteta u R.Srbiji –s posebnim osvrtom na Mađare u Vojvodini Pravne teme, godina 2, broj4 str.41-58

Kontakti jezika

Za komunikaciju putem jezika od izuzetnog je značaja poznavanje jezika sagovornika, ali ako toga nema veoma je bitno koliko se jezici sagovornika razlikuju, odnosno koliko su slični po svojoj leksici i gramatičkoj strukturi da bi se sagovornici bolje sporazumevali i da bi se komunikacija uspostavila i održala. Naime, jezici slične leksičke strukture imaju veće mogućnosti sporazumevanja nego jezici kojima je leksička i gramatička struktura različita. Na toj osnovi kontaktijezika¹⁴ u Vojvodini, po autorima koji su se bavili istraživanjima višejezičnosti Vojvodine, Melanija Mikeš, Eržebet Juhas i Jožef Baliž, mogu se podeliti u tri grupe: **u prvu grupu** spadaju kontakti slovenskih jezika (srpski, hrvatski, slovački, rusinski, ukrajinski, češki i bugarski) gde izvorni korisnici mogu sa ne mnogo napora i bez sistematskog učenja da razumeju drugi (slovenski) jezik koji se govori u toj sredini, **u drugu grupu** spadaju kontakti između slovenskih, srpskog i rumunskog jezika. Razlike između ova dva jezika su već tolike da predstavljaju značajnu prepreku u sporazumevanju između njihovih jednojezičnih govornika, **u treću grupu** spada kontakt između govornika srpskog i mađarskog jezika (Mikes, Juhász, Bálizs, 1997:16). Vojvođanski lingvista Lajoš Genc je precizniji i određivanju kontakata jezika, i on ih grupiše u tri grupe, ali je tačniji u određivanju jezika. On ih grupiše na sledeći način: **u prvu grupu** spadaju kontakti južnoslovenskih jezika (srpski, hrvatski, slovenski, makedonski i bugarski itd) gde izvorni korisnici mogu sa ne mnogo napora i bez sistematskog učenja da razumeju drugi (slovenski) jezik koji se govori u toj sredini, **u drugu grupu** spadaju kontakti između ostalih slovenskih jezika(kao što su rusinski, slovački i ukrajinski) i dok **treću grupu** predstavljaju neslovenski jezici (albanski, ciganski,

---

¹⁴Pod kontaktima jezika podrazumevamo pokušaj sporazumevanja lica od kojih svako govori samo svojim jezikom. Kasnije dolazi do interakcije - međusobnog uticaja, ponegde i usvajanja reči iz drugog jezika ili njihovo prilagodavanje svom jeziku, pa sve do građenja reči, izraza pa čak i rečeničnih sklopova koji sadrže slične reči odnosno izraze. Npr. Srbi (Lale u Vojvodini) kažu za provod "mulatovanje" što je izvedena, prilagodena reč mađarskog porekla "mulatás"; zatim "šargarepa - sárgarépa"; "bećar- betyár" , „astal- asztal“ (stol) itd.

italijanski, rumunski..) te i neindoevropski jezici (turski i mađarski). (Göncz 1999:61). Neindoevropske jezike bi uvrstili u *četvrtu grupu* jezika budući da je nivo leksičkih i pogotovo gramatičko-sintaksičkih razlika još mnogo veći.

Teškoće prilikom kontakata mađarskog i srpskog jezika nastaju zbog toga što srpski jezik spada u indoevropske jezike južnoslovenske grupe a mađarski u neindoevropske jezike ugro-finske jezičke porodice (ibid) pa između njihovih jezičkih struktura postoje značajne razlike koje otežavaju sporazumevanje, odnosno savladavanje drugog jezika. Ipak, nakon 12-ak vekova boravka u indoevropskoj jezičkoj sredini, uz dugotrajnu tursku okupaciju i snažan razvoj latiniteta u mađarskoj književnosti dolazi do toga da u mađarskom rečniku ima mnogo latinskih, nemačkih, turskih, čak i hebrejskih i naročito slovenskih reči¹⁵ što na neki način olakšava komunikaciju između ta dva jezika.

Vojvođanski mađarski jezički korpus

Vojvođanski mađarski jezik se donekle razlikuje od jezika u Mađarskoj (u matičnoj zemlji). O različitosti istog jezika u različitim državama objavljene su brojne studije od brojnih autora, kao što su vojvođanski lingvisti Đerđ Pap, Laslo Molnar Čikoš, Lajoš Gencz i dr. mada se na prvi tren čini da su te razlike zanemarujuće ipak postoje, šta više ponekad znaju da budu tako značajne da vode i do delimičnog nerazumevanja i nesporazuma Mađara u Mađarskoj, sa drugim Mađarima koji žive van matične zemlje. Naravno, postoji sloj vojvođanskih Mađara koji uspešno koristi tzv. budimpeštanski jezik, ali je njihov broj mali. Oni su najčešće iz redova inteligencije koja je imala i

---

¹⁵Kao što su napr: slovenski:

- ❖ potok (patak), sreda (szerda) četvrtak (csütörtök), petak (péntek), spletko (petyka) itd.
- ❖ latinski: definitio (definición), ocupatio (okupación) itd.
- ❖ turski: otoman (otomán), kafa (kávé)
- ❖ hebrejski: haver –drug, prijatelj,(haver), melaha - rad, posao (melo) itd.
- ❖ nemački: Speisekammer (spajz), vorhänge (firhänge),

veće mogućnosti i veće šanse da bude u kontaktu sa prekograničnim jezikom. Razlike primećuju ne samo lingvisti nego i ostali Mađari kada iz nekog razloga otputuju u matičnu zemlju. Nerazumevanje često dovodi do smešnih situacija u kojima se, vojvođanski Mađari (*Jugo-Mađari*- kako ih Mađari u Mađarskoj zovu između sebe...u novije vreme "*Srbo-Mađari*") ne snalaze baš najbolje. Lajoš Genc navodi nekoliko primera za vojvođansko-mađarske reči, koje ponekad dovedu govornika u neprijatnu odnosno smešnu situaciju. Takve reči su:

- ❖ *hullahop*/ harisnyanadrág (hulahop),
- ❖ *majica*/polo (majica) ,
- ❖ *brucos*/gólya (prevod roda/student prve godine),
- ❖ *odbojka*/kézilabda (rukomet/odbojka),
- ❖ *patika*/tornacipő (sportska obuća),
- ❖ *tus*/zuhany (tuš),
- ❖ *frizsider*/hütőszekrény (frizsider),
- ❖ *örökíró*/golyóstoll (hemijska olovka),
- ❖ *kikiriki*/földimogyoró,
- ❖ *terasz*/erkély (balkon),
- ❖ *dusek*/légmadrac (dušek),
- ❖ *senf*/mustár(senf),
- ❖ *neylonkesza*/műanyagzacskó (najlonska kesza),
- ❖ *recept*/vény (recept), itd. (Göncz 1999:146).

Brojne su studije na ovu temu, pa ćemo ovde navesti samo nekoliko autora. Laslo Molnar Čikoš u svojoj sociolingvističkoj studiji u kojoj istražuje reči koje se nalaze u udžbenicima iz Mađarske primećuje reči koje se uopšte ne pojavljuju u vojvođanskom mađarskom jeziku, ili se pak drugačije nazivaju, što otežava razumevanje teksta u navedenom udžbeniku kao i razumevanje zadataka bilo da je reč o prirodnim ili društvenim naukama. Radi ilustracije navodimo samo neke za primer:

- ❖ *mokkacukor*/kocke šećera/ kod vojvođanskih mađara je "kockacukor",
- ❖ *cellux ragasztó*/ celux lepak/ kod nas je samo "selotejp";
- ❖ *hungarocell*/stiropor /"stiropor" itd.

❖ *ámpolnavirág/* kod nas je samo ogovaranje- "pletyka"
Postoje međutim reči koje se u vojvodanskom mađarskom jeziku ne koriste ili ih čak nema. Takve su:

- ❖ *úttörőszoba /* soba za okupljanje omladine za bavljenje društvenim radom;
- ❖ *mirelit/* smrznuto nešto;
- ❖ *szólépcső/* u bukvalnom prevodu stepenik od reči;
- ❖ *takarékbélyeg/* markica koja se stavlja na neku hartiju od vrednosti, slično taksenjoj marki;
- ❖ *kisdobos /* odnosi se na mlađu grupu omladinskog pokreta
- ❖ *butella/* staklena flaša sa dugačkim, tankim vratom;
- ❖ *sodrintó/* označava tanke isečke iz papira
- ❖ *számfeladat/* verovatno zadatak od brojeva (Molnár Csikós 2004:234-235)

Najbolje određenje mađarskog jezika u Vojvodini dao je Đerđ Papp, koji smatra da gore navedene karakteristike vojvođanski mađarski jezika ima usled nepostojanja prirodne jezičke sredine koja je jezički homogena a i kad bi se takva pojavila odmah bi se umešali jezici ostalih etničkih zajednica (kao što je slovački, srpski, rumunski i rusinski). Česte su i migracije sa tih područja pa je samim tim i jezik u većoj opasnosti. U ovakvoj situaciji može se govoriti o vojvođanskom mađarskom jezičkom korpusu, koji se deli na zajednice koje čuvaju svoj jezik i na zajednice koje gube svoj jezik. (Papp 2004:118) Pod prvima podrazumevamo etnički relativno homogenu zajednicu a pod drugim podrazumevamo etnički heterogenu zajednicu.

U ovako definisanoj situaciji možemo govoriti o kohezionim jedinicima (čuvaju mađarski jezik) koje predstavljaju Banat i Bačka, s tim da se Bačkajoš deli na tri dela:

1. desna obala Tise od Martonoša do Temerina;
2. drugi deo je tzv. srednji deo gde spada Subotica, Moravica, Bačka Topola, Srbobran, Mali Idoš, Feketić;
3. u treći deo spadaju podunavska naselja Bezdan, Sombor, Kupusina, Doroslovo (ibid).

Banat koji je najbliži Segedinskom području, deli se po zapadno-južnoj liniji, sve do Zrenjanina te do naselja Sekelja (seklera-do sela Skorenovac/Székelykeve) i do južno jezičkih ostrva mađarskog¹⁶.

Izuzetak je selo Novi Itebej, koje je nastanjeno stanovništvom sa područja županije Bekeš i moglo bi se reći da se zateklo i predstavlja svojevrsno jezičko ostrvo sa svojim specifičnim dijalektom, koji se razlikuje od svih gore pomenutih. Ova podeljenost, a samim tim i jezička izolacija ne odgovara odnosima zajednice jer ograničava jezička susretanja na škole, na pijace i na radna mesta, što uopšte ne odgovara očuvanju i razvijanju mađarskog jezika u javnom životu (Papp 2004:118).

U zavisnosti od toga u koju kohezionu jedinicu spada jedno naselje (ili više naselja) susrećemo se sa raznim dijalektima mađarskog jezika. Ako prihvatamo Kristalovu definiciju dijalekta po kojoj sa lingvističkog stanovišta, dva govorna sistema smatramo dijalektima jednog jezika ako njihovi govornici mogu da razumeju jedni druge (Kristal 2003:20) iz razloga što imaju zajedničko sociolingvistički identitet možemo primetiti, po geografskom položaju, postojanje dijalekta tzv. bačvanskog dijalekta, banatskog dijalekta i sremačkog dijalekta mađarskog jezika

Za Bačku je karakterističan mađarski jezik, jezik u kojem se koristi poluzatvoreni glas "ë" (i otvoreni e u Feketiču). Korišćenje glasa "ö" u zavisnosti od jezičkih ostrva u većoj ili manjoj meri, kao i prisutnost glasa "í" (píntek –péntek). labijalizacija glasa "i" u glas "ü" (ing-üng / košulja) itd. kao i uticaj srpskog jezika u Somboru, Novom Sadu i Kupusini "dzserek" umesto "gyerek" itd. i još mnogi drugi primeri.¹⁷ Šarolikost Bačvanskog mađarskog jezika je nastala iz razloga što je narod tu stigao u 18. i 19. veku iz različitih krajeva nakon povlačenja Turaka (koji su se nalazili na ovim prostorima 170 godina)

---

¹⁶Sekelji su grupa Mađara koji žive u današnjoj Rumuniji, u istočnom delu Erdelja i predelu srednjih Rumunskih Karpata. Naseljeni uglavnom od 13-15.veka. Imai ih oko 500 hiljada i za sebe kažu da su oni prvi, nastariji, pravi Mađari.

¹⁷ Opširnije: Olga Penavin (1986) Nyelvjárás és köznyelv. *A nyelvjárás hatása a köznyelvre*, Forum, Újvidék

donevši sa sobom i svoje dijalekte. Tako se desilo da u jednom naseljenom mestu možemo čuti 3-4 dijalekata, što opet potvrđuje da se ne može govoriti o jedinstvenom Bačvanskom dijalektu. Ovu šarolikost još više pospešuje zajedničko življenje sa drugim narodima sa kojima komuniciraju u svakidašnjem životu i tako se prepoznaje mađarski jezik u Sremu.

I Banat je (po današnjem geografskom određenju) u 16. i 17. veku bio pod turskom vladavinom. Nakon proterivanja Turaka, ova teritorija je pripala Austriji i Torontalska i Tamiška županija je trebalo da bude jak odbrambeni pojas od Turaka (Karl 1990:14). Usled epidemije i kolere stanovništva ovaj deo županije nije se mogao naseliti prirodnim priraštajem. Veće naseljavanje u poslednjim godinama vladavine Marije Terezije (oko 1790-92) sprovedeno je tako da su pored ovdašnjih srpskih graničara doseljeni Rumuni (Ečka, Jankov Most, Klek, Torak, Sarča-Sutjeska) Nemci iz Alzasa, (Veliki Bečkerek, Kikinda, Nakovo, Lazarevo, Bikač, Lukićevo, Banatski Despotovac, Ravni Topolovac, Ečka) Francuzi iz Lotaringije i Španci iz Katalonije koji su Veliki Bečkerek (današnji Zrenjanin) nazvali Novom Barselonom. Nažalost Francuzi i Španci nisu mogli da podnesu isparenja iz obližnjih močvara, većina je pomrla, a na njihova mesta dovedeni su Nemci, Srbi i Mađari).

¹⁸ Mađari su doseljeni iz oblasti gornjeg toka Tise, većinom reformatske vere, iz okoline Segedina i iz Županije Bekeš (ibid:15) donevši sa sobom razne dijalekte koji se i dan danas koriste. Kao ni u Bačkoj tako ni u Banatu ne možemo reći da postoji jedinstveni mađarski jezik. Najupečatljiviji je međutim kroišćenje glasa "ö" npr. "embör" umesto "ember" /čovek, "mögötted " umesto "megetted"/pojeo si itd. kao i

---

¹⁸Radivoj Simonović u knjizi *Vojvodina* navodi karakteristike zbog kojih je bilo poželjno dovesti Mađare na ove prostore: "Po telesnim i duševnim osobinama su vrlo dobra rasa, zdrava, jedra I sveža. Vrlo su vredni, ne boje se ni najtežeg posla. U nevolji su strpeljivi I izdržljivi. Mnogo drže na poštenje, ponositi su, vrlo rodoljubivi I od uvek su poznati kao junaci. Naravi su otvorene, veseljac, igrači i pevači. Melanholične arije njihovih ljubavnih pesama liče na naše sevdalinke. I ako rado piju i vesele se, uz muziku se razdragaju i pevaju,ne može se reći da su pijanci. Umu biti iskreni prijatelji i poštovati tuđe osećaje i običaje. Zemljoradnja im je napredna, zato bi zgodni bili da se koloniziraju u malim grupama po Srbiji i Makedoniji, da osveže svojom kulturom ove krajeve" (str. 112-113)

upotreba dugih samoglasnika umesto kratkih npr. "cúkor" umesto "cukor"/ šećer itd. po kojima se Mađari iz Banata prepoznaju.

Izuzetak je selo Novi Itebej (Magyarittabé), koje je nastanjeno stanovništvom sa područja županije Bekeš i moglo bi se reći da se zateklo i predstavlja svojevrсно jezičko ostrvo sa svojim specifičnim dijalektom, koji se razlikuje od svih gore pomenutih. Ova podeljenost, a samim tim i jezička izolacija ne odgovara odnosima zajednice jer ograničava jezička susretanja na škole, na pijace i na radna mesta, što uopšte ne odgovara očuvanju i razvijanju mađarskog jezika u javnom životu (Papp 2004:118). Mađari u Novom Itebeju takoreći su ograđeni drugim dijalektima, a oni su sami ostali sa svojim dijalektom. npr. glasovi "ë" i "i" se koristi npr. "kilső" umesto "külső" / spoljašnja, "sindisznou" umesto "sündisznó" / jež, „Bige” umesto „Bega”/Begej itd.

Sa sekeljskim (seklerskim) dijalektom susrećemo se u Vojvodini u Južnom Banatu (duž obale Donjeg Dunava) u tri opštine Vojlovica, (Hertelendyfalva), Skorenovac (Székelykeve) i Ivanovo (Sándoregyháza). Ovaj deo Dunava je bio nastanjen u 13.veku iz Bukovine sa obale Sučave Polocima, Kunima, Segedincima, Srbima, Hrvatima, Rusinima, Slovacima i Rumunima. Zbog teških životnih prilika koje su ovde zatekli (močvara, neplodno zemljište) mnogo su tugovali za Bukovinom, za rekom Sučava, ali oni koji su ostali smatrali su da im je život lakši nego da su ostali u Bukovini. Bez obzira na nedaće na koje su naišli, lepo su sačuvali svoj jezik i dijalekt koji su doneli sa sobom. Starija generacija ga i dan danas upotrebljava¹⁹, mlađi već, zbog bilingvističkog uticaja kao i zbog položaja (nalaze se na tzv. jezičkom ostrvu) sve manje koriste svoj dijalekt. Penavin Olga i Matijević Lajoš (1980) istražujući teren zabeležili su i objavili atlas o tom dijalektu pod naslovom "Székely szójegyzék" (Sekeljski rečnik).
Ovde ćemo samo neke prikazati:

---

¹⁹Starija generacija ređe dolaze u kontakt sa drugim jezicima iz razloga što ona ostaje u svojim kućama i u svom okruženju, pa ređe dolaze u kontakt sa drugim jezicima, Mlađi odlaze – zbog škola odnosno radnih mesta - pa su kontakti sa drugim jezicima učestaliji, nekad tako intenzivni da do potpunosti izgube dijalekt.

- ❖ *hi* / padlás (tavan);
- ❖ *pityóka*/krumpli (krompir),
- ❖ *harbuc*/görögdiñnye (lubenica),
- ❖ *csercse*/ fülbevaló (minduše),
- ❖ *sírülő*/forduló, kanyar (krivina);
- ❖ *utinya*/hordó (bure);
- ❖ *zuháta*/zápor (pljusak);
- ❖ *kotárka*/hambár (ambar) *uzgány*/patkány (pacov).

Takođe postoje reči koje se razlikuju po značenju, a koje ostali vojvođanski Mađari ne razumeju:

- ❖ *kap* – talál (nađe)
- ❖ *nálunk jár* – hozzánk (kod nas)
- ❖ *galuska* – töltött káposzta (punjeni kupus).

Interesantne su i reči koje se razlikuju po izgovoru:

- ❖ *tom* (tudom)/znam,
- ❖ *bük, tota* (torta)/ torta
- ❖ *ruva* – kendő / marama,
- ❖ *szereda* / szerda (sreda)
- ❖ *fészike*/fejsze (sekira)
- ❖ *talu*/toll (perje) itd.

Na bogatstvo ovog rečnika u izuzetno velikoj meri uticao strani jezik (većinom engleski) a kod ovog dijalekta je isto tako prisutan uticaj nemačkog kao i rumunskog jezika. Interesantne su novonastale reči kao što su *televizió*/ *divizió*, *vegeta* / *vegyeta*²⁰, *ronda kutya* (ružan pas) / *robna kuća*. (Penavin, Matijevics 1980) koje menjaju značenje onoga što se ustvari želi reći.

Renesansa dijalekata

Šarolika i raznovrsna jezička ostrva čine ovo područje interesantnim za istraživače koji se bave lingvistikom. U svakom slučaju, radi se o dijalektima jednog te istog jezika gde tek s vremena na vreme može da dođe do malih nesporazuma (nekada zabavnih) u situacijama

---

²⁰ ovde se glas “g” prelazi u glas “đ”,

kada bi se u razgovoru upotrebile reči koje su zaista specifične za pojedini dijalekt.

Za razliku od ranijih vremena – sve do pre nekoliko godina, kada se oglašavanje pojedinca na svom dijalektu smatralo „grehom“ i „sramotom“ kada su Mađari iz Banata koji bi se oglašavali glasom "ö" nazivani seljacima, dok bi Mađari sa Severa Vojvodine u očima Mađara iz Banata bili "gospoda", koristeći pri tom "gospodski govor" /úri beszéd/) koji je najbliži u sa tzv. budimpeštanskim/književnim jezikom - od 1990-ih godina pa naovamo prisutna je renesansa mađarskih dijalekata. Šta više, ohrabrenja stižu i od lingvista i književnika, za slobodno izražavanje na²¹ svom dijalektu, što naravno ide na ruku očuvanju jezičkog identiteta vojvođanskih Mađara. Ranko Bugarski ovu pojavu naziva funkcionalnom dvodijalektalnošću jezika (dvokodnost jezika) pod kojim podrazumeva upotrebu dvaju kodova maternjeg jezika i prebacivanje između njih prema situaciji (npr.na poslu upotreba standardnog jezika a zavičajnog govora kod kuće) (Bugarski 1986:31).

U svakom slučaju književni mađarski jezik postoji i u Vojvodini, on je najslbližnji „budimpeštanskom“ jeziku pa se sa pravom naziva „peštanski govor“²². To je jezik kojim su komunicirali a i sad komuniciraju vojvođanski Mađari u javnim nastupima (Tóth Glemba 2000:41-86) jezik kojim su pisani udžbenici, kojem se oglašavaju novine, dnevne ili nedeljne ili časopisi, a na kojem se govori na televiziji.

Međutim, poslednjih decenija primećena je pojava, vredna istraživanju lingvista na mađarskom jezičkom području širom Vojvodine, intezivnih upotreba dijalekata skoro na svim nivoima obrazovanja i u svim situacijama, pa čak i kada pravilno (književno) izražavanje preko potrebno. Da li je to tzv.renesansa dijalekata ili ona opšta poznata situacija druge krajnosti, tema je jednog novog istraživanja.

---

²¹Ista situacija je i sa srpskim jezikom: postoji odbor SANU za zaštitu južnjačkih govora koji čine akademici sa juga Srbi. Predsednik mu je Dragoslav Mihailović koji i piše na tom južnjačkom dijalektu

²² Govor koji je pun „e“glasova – daje karakterističnu melodiju mađarskog jezika „Egerben egy ember eleget betegeskedett mert egy eleven egeret megevett“ – rečenica koja u sebi sadrži samo „e“ samoglasnike a daje razumnu rečenicu. Prevod: „U Egeru je jedan čovek jako puno bolovao zato što je pojeo jednog živog miša“

Umesto zaključka

Prostorna i vremenska lokacija Mađara u Vojvodini veliki su izazov za istraživača, kao i za sam process izučavanja njihove kulture, jezika . . . identiteta uopšte. Istorijski momenti-počev od doseljavanja na ove prostore, pa do hristijanizacije, politička dešavanja koja su zadesila ovaj narod na teritoriji Vojvodine i događanja i u matičnoj zemlji, čine ovu temu još interesantnijom za izučavanje, a istovremeno je otežavajućom. Oblikovanju identiteta vojvođanskih Mađara u velikoj meri je doprineo i lokalni dijalekt koji se razvio počev od Trijanonskog ugovora pa naovamo, - sa izuzetno interesantnim rečnikom – kako stručnih izraza tako i u svakidašnjem govoru, različitim od govornog jezika u Mađarskoj, pa čak i različitim dijalektima unutar sebe, za poznavaoce jezika, odmah prepoznatljivim. Vojvođanski Mađari su jedna od dvadesetak od države priznatih nacionalnih manjina i etničkih zajednica, sa statusom manjine u Vojvodini. Oni nose sve karakteristike i obeležja koja odlikuju manjine, mada oni ne govore o sebi kao „manjini“ već kao o Mađarima. Oni su malobrojnija grupa u odnosu na ostatak stanovništva, njihova etnička, verska i jezička obeležja se razlikuju u odnosu na ostatak stanovništva. Identitet manjina se najlakše može prepoznati u manjinskoj svesti o različitosti. Suštinu identiteta vojvođanskih Mađara daje kako razlika u odnosu na većinski živalj države u kojoj žive, tako i razlika unutar sebe a i u odnosu na Mađare u matičnoj zemlji.

LITERATURA

1. Andrić, Edit (2004) *Iskoláskori kétnyelvűség Vajdaságban, Mi ilyen nyelvből élünk - nyelvészológiai és korpuszvizsgálati tanulmányok*, mtt, Szabadka (250-252 old.)
2. Apaduraj, Ardžun (2008) *Strah od malih brojeva*, XX vek, Beograd
3. Babić, Sava (1996) *Mađarska civilizacija*, Centar za geopoetiku, Beograd

4. Beretka, Katinka (2015) Aktuelno stanje službene višejezičnosti u Srbiji – presek situacije sa posebnim osvrtom na službenu upotrebu mađarskoj jezika , *Nacionalni saveti nacionalnih manjina i kultura 2*, Zavod za kulturu Vojvodine-Pokrajinski ombudsman AP Vojvodine, Novi Sad (str: 133-147).
5. Bugarski, Ranko (1986) *Jezik u društvu*, Prosveta, Beograd
6. Debre, Režis (2000) *Uvod u mediologiju* , Clio, Beograd
7. Göncz, Lajos (1999) *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*, Budapest
8. Karl, Mikloš (1990) *Marljivi žitelji rita*, Forum, Novi Sad
9. Komšić, Jovan (2002) Manjine i tranzicija, *Helsinkiške sveske 12*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, (str:33-37).
10. Kristal, Dejvid (2003) *Smrt jezika*, Biblioteka XX.veka, Beograd
11. Krivokapić, Boris (2004) *Službena upotreba jezika*, Centar za antiratnu akciju, Beograd,
12. Mikeš, Melanija, Juhas, Eržebet, Baliž, Jožef (1997) *Süss fel nap, Priručnik za razvijanje i negovanje maternjeg i nematernjeg jezika i interkulturalizma kod predškolske dece*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
13. Molnár Csikós, László (2004) Vajdasági és magyarországi tankönyvek szociolingvisztikai arculata, *Mi ilyen nyelvben élünk - nyelvészociológiai és korpuszvizsgálati tanulmányok*, mtt,Szabadka (234-235 old.)
14. Papp, György (2004) Közösségi, településközösségi, etnikai, nyelvközösségi csúfólók Vajdaságban, *Mi ilyen nyelvben élünk - nyelvészociológiai és korpuszvizsgálati tanulmányok*, mtt,Szabadka (117-152 old).
15. Penavin, Olga (1986) Nyelvjárás és köznyelv. *A nyelvjárás hatása a köznyelvre*, Forum, Újvidék
16. Penavin, Olga,-Matijevics, Lajos (1980) *Székely szójegyzék*, Magyar nyelv, irodalom és hungarológiai kutatások intézete, Újvidék
17. Prnjat, Aleksandar (2008) Crkva i paternalizam – odgovor Mihailu Markoviću, *Filozofija i društvo*, 2, (str.253-256)

18. Prnjat, Aleksandar (2012) Antisemitski diskurs kao jezičko ekspresivni paternalizam, *Kultura*, 134, (str. 395-400)
19. Rokai, Peter- Dere, Zoltan- Pal, Tibor- Kasaš, Aleksandar (2002) *Istorija Mađara*, Clio, Beograd
20. Simonović, Radivoj (1924) *Etnografski pregled*, Vojvodina, Novi Sad (str. 112-113)
21. Stojković, Branimir (2002) *Identitet i komunikacija*, Čigoja, Beograd
22. Tóth Glemba, Klára (2000) *Mindönki Muzslára akar mönni*, Logos, Totovo Selo
23. Toth Glemba, Klara (2010) *Identitet vojvođanskih Mađara i kulturna politika 1945-2001*, doktorska disertacija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Beograd
24. Toth Glemba, Klara (2014) Zakonodavni sistem u funkciji očuvanja identiteta nacionalnih manjina u R.Srbiji – s posebnim osvrtom na Mađare u Vojvodini, *Pravne teme, godina 2, broj 4* (str.41-58)

[http://www.tove-skutnabb-angas.org/pdf/Key concepts in bilingual education Tove Skutnabb Kangas and Teresa L McCarty.pdf](http://www.tove-skutnabb-angas.org/pdf/Key%20concepts%20in%20bilingual%20education%20Tove%20Skutnabb%20Kangas%20and%20Teresa%20L%20McCarty.pdf)

<http://hawkdog.net/wordpress/archives/60> (2010)

Klara Toth Glemba

**Language as means of identification with a particular emphasis on
Hungarians in Vojvodina**

Abstract: Language as means of identification is one of the mightiest bases of differentiation among people and nations, therefore among Hungarians in Vojvodina too. By using freely their mother tongue, nations maintain their own culture, actively acquire the culture of other nations, and at the same time continue to use the abundance of their own cultural heritage, which is, in our case, a precondition for preserving national identity. However, in a multilingual state free use of language, both for personal and public use, public broadcasting services and mother-tongue based education, must be legally regulated. Therefore, it gains importance, not only as an individual but also as a collective right, whose use is one of the important factors for keeping members of one ethnical group connected and preserving their own identity. The community of Hungarians in Vojvodina is mostly bilingual. It means that along with their native language they usually speak the majority language – Serbian. The mutual influence of languages is inevitable and it results in so-called Vojvodina Hungarian language, which is slightly different from the language in their motherland.

Keywords: language, identity, ethnic minorities, Hungarians, legal regulation